

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Бейімбет Майлин ауданы білім бөлімінің
Сапар Ерғалиев атындағы жалпы білім беретін мектебі» КММ

БЕКІТЕМІН

Басшы: Қосқалдымова Т.Н.

«26» 08 2025 ж.

КЕЛІСЕМІН:

БТІЖО: Қабылдина М.Д.

«26» 08 2025 ж.

«Тоғызқұмалақ» секциясының жұмыс жоспары

Пән: Дене шынықтыру

Пән мұғалімі: Орынбай Т.О

2025-2026 оқу жылы

Түсінік хат

Қоғамымыздың іргетасын нығайту үшін бүгінгі жастарға үлгілі, өнегелі тәрбие беру - қазіргі міндеттердің бірі.

Оқушыда жалпы адамзаттық құндылықтар мен адамның айналадағы дүниемен жеке тұлғалық қатынасын (этикалық, эстетикалық, адамгершілік тұрғысынан) тәрбиелеу мақсатын халқымыздың мәдени рухани мұрасының, салт-дәстүрінің озық үлгілерін оның бойына дарыту арқылы жүзеге асыруға болады. Осымен байланысты бағдарлама халқымызға тән әдептілік, қонақжайлық, мейірімділік, т.б. сияқты қасиеттер, табиғатқа деген қарым-қатынасындағы қазақ халыққа тән ерекшеліктер. Жас ұрпақ қазақ халқының мәдениетімен, асыл мұраларымен ұлттық әдебиеттер арқылы танысып келеді. Халық ойынды тәрбие құралы деп таныған. Ойынды сабақта қолдану оқушылардың ой-өрісін жетілдірумен бірге, өз халқының асыл мұраларын бойына сіңіріп, кейінгі ұрпаққа жеткізе білу құралы.

Тоғызқұмалақ ойыны-өте қызық әрі терең ойлауды талап ететін, халқымыздың даналығын көрсететін ұлттық ойындарының бірі. Халқымызбен бірге жасасып келе жатқан тоғызқұмалақ ойыны қазір кең тарап, дамып, жетіліп келеді.

Халық педагогикасының адам, отбасы, өскелең жас ұрпақты тәрбиелеу туралы арман-мақсаттарын, орныққан пікірлерін, ұсыныстарын қамтып көрсететін педагогикалық идеялар мен салт-дәстүрлері өткен мен қазіргінің арасындағы байланысты көрсетеді.

«Тоғызқұмалақ» спорттық үйірменің бағдарламасы 3-11 сыныптар оқушыларына арналып құрастырылған. Аптасына 4 сағаттан өтеді, жылына 136 сағат қарастырылған.

Бағдарламаны жүзеге асырудың мақсаттары, міндеттері мен бағыттары

«Тоғызқұмалақ» спорттық үйірмесінің мақсаты:

- Ұлттық өнерімізді әрі қарай дамыту, насихаттау;
- өсіп келе жатқан жасөспірімдерге үйрену, өз бетімен айналысуға баулу;
- балаларды логикалық ойлауға, математикалық ықшам сақтау әдістеріне үйрету;
- ойынға деген қызығушылықтарын арттыру арқылы қатысушылардың санымен, сапасын өсіру.

«Тоғызқұмалақ» спорттық үйірмесінің міндеті:

- «Тоғызқұмалақ» сабақтарына міндетті түрде қатысу;
- өзінің даярлығын арттыру және спорттық шеберлігін жетілдіру;
- спорттық бұқаралық бағытта өткізілетін шараларға белсенді қатысу;
- мұғалімнің нұсқау кеңестерін пайдалана отырып, жаттығуларды өз беттерімен орындау;
- тоғызқұмалақ теориялық білімінің талаптарын білуге және тәжірибе жүзінде қолдану.

«Тогызкұмалақ» спорттық үйірмесінің бағыттары мен сабақтарына қойылатын талаптар:

- оқушыларға жан-жақты да тиянақты білім беруді қамтамасыз ету, бұларайда олардың денсаулығын нығайту;
- сабақтың білімділік және нұсқаулық бағыттылығын ескеру;
- оқушылардың бойында тоғызкұмалақпен өзбетімен шұғылдануға қажет дағдылар мен икемділіктерді қалыптастыру; оқушылар өздігінен шұғылдануға арналған тапсырмаларды сабақта алады;
- баланың рухани қабылеттілігіне шұжәне дамыту, оның қоршаған ортада өзінің аяқ кындауы үшін барынша қолайлы жағдайлар жасау.

«Тоғызқұмалақ» спорттық үйірмесінің тақырыптық жоспары

№	Тақырыбы	Теориялық сабақ	Практикалық сабақ	Айы, күні
1	Тоғызқұмалақ ойынының қағидасы, заңдылықтары, сөздігі.	1		
2	Тоғызқұмалақ ойынының ережелері, ойынның сипаты, мақсаты.	1	2	
3	«Тұздық» жариялау		2	
4	Ойын бастамалары	1	1	
5	Жүрістерге түсінік	1	1	
6	Жүрістердің бастаулары, дебюттер	1	3	
7	Тұздықты беру жолдары	1	3	
8	2 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	1	2	
9	3 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	1	1	
10	5 құмалақтан 2 құмалақ ұту тәсілін үйренді	1	1	
11	7 құмалақтан 3 құмалақ ұту тәсілін үйренді	1	1	
12	4 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	1	1	
13	8, 10 құмалақтан 4 құмалақ ұту тәсілін үйренді	1	2	
14	5 құмалақ ұтып алуға арналған есептер	1	1	
15	Тұздық арқылы 5 құмалақ ұту тәсілін үйренді	1	1	
16	Тоғызқұмалақ тактикалары	1	3	
17	Байлау қою	1	1	
18	Айырбасқа шақыру	1	1	
19	Классикалық , қырғыз нұсқасы	1	1	
20	Атсырау жүрісті санау	1	1	
21	Ойын соңы	1	3	
22	Құмалақ аз болғанда жүріске ойнау	1	1	
23	Жүріс санын есептеу жолдары	1	1	
24	Тең, жеңіліс, жеңіс ойындары	1	1	
25	«Атсырау» ережесі	1	1	
26	Ойын ережелерінің танымдық мәні	1	1	
27	Ойынның жазу үлгісі	1	1	
28	Нотация	1	1	
29	Жарыстар кезінде ойынды арнайы қағазға жазу	1	1	
30	Өз партияларын талдау	1	1	
31	Ойынды арнайы қағазда жазып ойнау тәртібі	1	1	
32	Жай және шабытты жүріс	1	1	
33	Партиялар талдау	1	1	
34	Жүрістерді қысқарту жолдары	1	1	
35	Амалсыз тұздық немесе байлық алу	1	1	

	Шамадан тыс жинау	1	1	
37	Қарсыласының жүрісін қысқарту	1	1	
38	Тұздықтардың айырмашылығы	1	1	
39	Тұздық пен құмалақтардың айырбасы	1	1	
40	Қорғану	1	1	
41	Байлық арқылы айырбасқа шақыру	1	1	
42	Тұздық алу ережесі	1	1	
43	Отаулардағы тұздықтар күштілігі	1	1	
44	Тұздықты комбинация арқылы алу	1	1	
45	Құмалаққа, жүріске ойнау (атсырау)	1	1	
46	Жүп және тақ санды ажырату	1	1	
47	Ашық және жабық отаулыр	1	1	
48	Ойын тәсілдері	1	1	
49	Ойынның ортасы	1	1	
50	Тактикалық тәсілдер	1	1	
51	Комбинация жасауды үйренді	1	1	
52	«Тектұрмас» бастамасы ойыны	1	1	
53	«Атөтпес» бастамасы	1	1	
54	«Атсыратар» бастамасы	1	1	
55	«Бел» бастамасы	1	1	
56	«Белбасар» бастамасы	1	1	
57	«Қандықақпан» бастамасы	1	1	
58	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Қырғыз қорғанысы»	1	1	
59	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Тараз және Зайсан қорғанысы»	1	1	
60	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Көкмойын» бастамасы	1	1	
61	Тоғызқұмалақ бастамалары: «Мандай» бастамасы	1	1	
62	Шабуыл жасау, қорғану	1	1	
	Барлық сағат саны	62	74	136

«Тоғызқұмалақ» спорттық үйірмесін жүргізу үшін пайдаланатын әдебиеттер:

1. «Тоғызқұмалақ» Ә. Ақшораев
2. «Тоғызқұмалақесептері мен этюдтері» М. Шотаев
3. «Тоғызқұмалақтыңтеледидарлықсабақтары» М. Шотаев
4. «Тоғызқұмалақұлттықойыны» А.Ж. Куватов
5. «Тоғызқұмалақтыбіргеүйренейік» Д.И. Қапаев, С.К. Ақтаев,

А.Ж. Куватов

Тоғызқұмалақ үйірмесінің жұмыс кестесі

№	Спарт түрі	Өткізілетін күні	Өтілетін уақыты	Жауапты
1	Тоғызқұмалақ	Дүйсенбі	16:30-17:50	Орынбай Т.О
2	Тоғызқұмалақ	Сәрсенбі	16:30-17:50	Орынбай Т.О

Тоғызкұмалақ үйірмесіне қатысушылар тізімі

№ р/с	Оқушының аты жөні	Сынып	Туған жылы
1	Дүйсебек Алинұр Мырзатайұлы	3	26.09.2017
2	Жақсылық Айша Мақсатқызы	3	31.05.2017
3	Дүйсебек Айша Мырзатайұлы	4	01.05.2016
4	Каипова Алима Айдаровна	4	16.12.2015
5	Жақсылық Назгул Мақсатқызы	5	09.05.2015
6	Сағынбек Нұрасыл Серікұлы	5	19.07.2015
7	Ниязбек Әділет Айбатырұлы	5	05.02.2015
8	Сарсенбай Айжан	5	22.11.2015
9	Берік Нұрнияз Мархабатұлы	6	27.10.2013
10	Ноянов Жаныбек Сағынович	6	25.10.2013
11	Тұңғышпай Нұрсая Мейрамханқызы	9	19.07.2010
12	Кенес Нұрмұхаммед Асланұлы	9	01.04.2011
13	Мухамбетова Бану Танатовна	9	14.05.2010
14	Ниязбек Ерманат Айбатырұлы	9	14.01.2010
15	Сейткалиева Наргул Кунбулатқызы	11	06.11.2008